

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI ANLATIM VE RESİMLERİNDE KÜLTÜR ALGILARI

THE ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS' CULTURE PERCEPTIONS IN THEIR WRITTEN
EXPRESSIONS AND DRAWINGS

Yrd. Doç. Dr. Suzan Duygu ERİŞTİ

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve
Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü
sdbedir@anadolu.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Şerife Dilek BELET

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim
Bölümü
sdbelet@anadolu.edu.tr

Öz

Bireylerin kendi değer yargılarını oluşturmalarında önemli bir rolü olan kültürün toplumsal kurumlar aracılığıyla edinilmesi ve bireylerin kültürel sistemlere dahil olup sosyalleşmeleri amaçlanır. Bu süreçte ilköğretim kurumları kültür aktarımının sağlanmasında, kültürel farkındalığın yaratılmasında ve bu farkındalığın geliştirilmesinde son derece önemli bir eğitim basamağıdır. Bu araştırmanın temel amacı ilköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ve resimlerinde kültür algılarını ortaya koyma biçimlerini belirlemektir. Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden sanat temeli desen aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. İlköğretim beşinci sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmanın verileri, öğrencilerin yazılı anlatımları, kültür konulu resimleri ve resimlerle ilgili yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. 22 öğrencinin katıldığı araştırmanın verileri betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin kültürü, bir ulusa ya da bir millete ait olan değerlerle açıkladıkları, kültürün geçmişten günümüze gelen bir değer olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Bunun yanı sıra ilköğretim öğrencilerinin, özellikle kutlamalar/evlenme törenleri, yemekler, danslar/oyunlar, kıyafetler, spor/ata sporları, gelenekler/adetler, asker uğurlama, bayramlar ve halk kahramanları gibi kültürel öğeleri ele aldıkları ve yazılı anlatım ve resimlerinde Türk kültürünün anlatırken bu öğelerden yola çıkarak kendi kültürlerini açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Kültür algısı, ilköğretim öğrencileri, yazılı anlatım, resim

Abstract

It is intended to gain culture, which has a crucial role for individuals to set their value judgment, through social institutions and to socialize individuals by involving in cultural system. In this process, elementary education institutions are very important education step to provide culture transfer, create cultural awareness and develop this awareness. In this context, the main aim of this study is to determine the elementary school students' ways to manifest their culture perceptions in their written expressions and pictures. Based on this aim, this study is carried out with art based inquiry which is one of qualitative research designs. The 5th grade elementary school students participated in the study and data for the study is collected through students' written expressions, culture themed pictures, and semi-structured interviews on pictures. The data collected from 22 students was analyzed through descriptive analysis technique and the findings were presented with tables indicating frequency distributions and with direct quotations from the students. As a result of the study, it was found that students explained culture with values belonged to a nation or country and they expressed that culture is a value inherited from the past. Besides, it was obtained that the participants associated cultural components particularly such as celebrations/marriage ceremonies, dinners, dance/plays and clothes, then sport/ancestor sport, traditions/customs, 'soldier farewell ceremony', bairams and shows/folk heroes with society and culture they live in. Thus, it was concluded that while explaining Turkish culture, the students described their own culture in their written expressions and pictures depending on these components.

Key words: Culture perception, elementary school students, written expression, drawing

1. GİRİŞ

Bireylerin toplumdaki davranış tarzına, toplumsal statüsüne, toplumsal yaşamda birbirlerinden ne belediklerine ve ne tür sorumluluklara sahip olduklarına ilişkin rehber bir kavram olarak kullanılabilen kültür, (Brown, 1994, 170) genel anlamda bireyler arası iletişimi etkileyen inanışlar, davranışlar, değerler ya da öğrenilen ve paylaşılan kodlar biçiminde tanımlanabilir (Hofstede, 2001). Toplumsal yaşamın bir parçası olarak kabul edilen ve toplumla birlikte var olan kültür kavramı altında yalnızca bir alan ya da konudan bahsetmek olası değildir; kültür bireylerin yaşamlarının her alanında vardır (Swiniarski & Breitborde, 2003). Çünkü bireylerin kendi kültürlerine özel nitelikleri edinme yolları, ait oldukları kültürün değerleriyle oluşturdukları günlük yaşam tarzları, alışkanlıkları ya da gelenekleri ve tüm bu nitelikleri yaşam biçimine uyarlaması kültürle derinden ilişkilidir (Znanięcki, 1963). Bu bağlamda kültürel değerler belirli bir gruba ait olan bireylerin önemli olarak nitelendirdiği boyutları içermektedir. Bu boyutlar bireye bir dünya görüşü kazandırır, bireyin çevresinden nasıl bilgi edindiğini ve bu bilgileri ne şekilde kullandığını belirler (Carter & Helms, 1990). Aynı zamanda, kültürel değerler farkında olunmasa da bireylerin yaşam biçimini karakterize ederler.

Kültür geçmişten alınan ve geleceğe aktarılan kavramlar, olaylar ve algılar bütünü olmanın yanında günümüz dünyasında yaşanan deneyimler ile geliştirilebilen, değiştirilebilen ve dönüştürülebilir bir yapıya sahiptir. Kültür aslında üç farklı alanda üç farklı yaklaşımla; kalıcı olan ve korunan kültür, geliştirilen ve korunan kültür, geride bırakılan ve vazgeçilen kültür olarak açıklanabilir (Gunnestad, 2006). Bu üç farklı kültür alanı kültürel sürdürülebilirlik bağlamında hem bireysel ve toplumsal yaşamın içerisinde hem de bireysel ve toplumsal yaşamla etkileşim içindedir. Dolayısıyla bu süreçte önemli olan kalıcılık ve koruyuculuk temaları altında ele alınan kültürel öğelerin günümüz değerleri ile yeniden yorumlanıp güncellenebilmesi ve geleceğe aktarılabilmesidir. Bu noktada kültürün geçmiş, günümüz ve gelecek üçgeni içerisinde yaşanabilir olması, bir başka ifade ile bireylerin kendi değer yargılarını oluşturmaları için kullandıkları bir takım kuralları içeren kültürün çocuklar tarafından aile, sosyal çevre ve okul gibi toplumsal kurumlar aracılığıyla edinilmesi ve kültürel sistemlere dahil olup sosyalleşmeleri amaçlanır. Kültürlenme olarak açıklanan bu süreçteki öğrenme, paylaşma ve kültürel sürdürülebilirliğin gerçekleştirilmesinde eğitim kurumları büyük payı alan sosyal ortamlardan birini teşkil etmektedir. Özellikle 10-11 yaşlarındaki çocukların büyük çoğunluğunun kendi kültürlerine ait değerler sistemini öğrendikleri ve bu süreçten sonra bu sistemlerin değiştirmenin oldukça zor olduğu düşünüldüğünde (Hofstede, 1991:5) İlköğretim kurumları kültürel farkındalığın yaratılmasında ve kültür aktarımının sağlanmasında son derece önemli bir eğitim basamağıdır.

İlköğretim kurumları, öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren bir takım kültürel davranışların, değerlerin, inanışların ve sembollerin bilişsel ve duyuşsal olarak kavramsallaştırılabildiği ve öğrencilerin kültürel kavramların yardımı ile toplum içerisinde yerini bulabildiği etkinliklerin gerçekleştirilebileceği yerlerdir. Bu durumda öğrenci içinde yaşadığı toplumu anlayabilir hale

gelmekte, toplum içerisinde, toplumun bir üyesi olarak rolünü belirleyebilmekte ve kendi gelişimini bu doğrultuda yönlendirebilmektedir (Rogoff, 2003).

İlköğretimde düzenlenecek öğretim ortamlarında kültür konusu tüm disiplinlerde olduğu gibi, ait olduğu konuya ilişkin alan ile ilişkilendirilerek ele alınabilir. Başka bir ifade ile kültür öğretim ortamlarındaki bütün öğretim alanlarının içerisinde etkili bir biçimde ele alınabilecek bir konu olarak düşünülemez. Kültüre ait her alt başlık aslında o kültürel alan ile ilişkili olabilecek öğretim alanı ile etkili bir biçimde öğretilir. Örneğin geleneksel bir dans, folklorik bir figür müzik ya da resim eğitimi içerisinde ele alınabileceği gibi, öğrencilerin anlama ve ifade etme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan kültürün en güçlü taşıyıcılarından biri olan dilin öğretildiği dil dersleri içinde ele alınabilir (Gunnestad, 2006b).

Dil gördüklerimizi, duyduklarımızı yapılandıracak kadar güçlüdür. Sözcükler, konuşurken kullanılan kalıplar, diğer insanlarla iletişim kurmaya ve kavramları tanımlamaya yönelik etiketler sunar (Swiniarski, Breitborde, 2003). Dil, kültür ve öğrenme arasındaki ilişkiyi tanımlayan kültür temelli iletişimde bir diğer temel etmende sözel ve yazılı dilin kullanımınıdır (Ong, 1982). Bazı kültürlerde eğitim daha çok güçlü bir sözel gelenekle nesilden nesile iletilirken, kimilerinde eğitim daha çok yazılı olarak iletilir. Öğrencilerin sahip oldukları kültür sadece ne bildikleri ve çevrelerindeki olay ve olguları nasıl değerlendirdikleri değil, aynı zamanda ne anladıkları ve kendilerini nasıl ifade ettiklerini de etkiler. Öncelikle ailelerden kaynaklanan çocukların sahip oldukları kültür, onların yaşamdan ne beklediklerine, yaşamda nelere dikkat ettiklerine ve yaşamdaki olgu ve olaylara nasıl tepkiler verdiklerine ilişkin mesajlar da taşır (Swiniarski&Breitborde, 2003). Bu mesajlar öğrenciler tarafından sözlü ve yazılı dil ya da resimler gibi çeşitli ifade yolları kullanılarak aktarılır.

Kültürel etkinliklerin gerçekleştirilebileceği etkili ortamlardan olan yazılı anlatım ve resim etkinlikleri birbirleri ile iç içe ve etkileşimli olarak kullanılabilir. Öğrencilere kültürel aktarım ve etkileşim sürecinde kullanılan öğretim etkinlikleri sözel ve yazılı dilin kullanımını içeren etkinliklerdir (Ong, 1982). Aynı zamanda çocuklar için sanat alanı ve resimlerse hem kendilerini rahatlıkla ifade edebildikleri bir ortam hem de diğer öğretim alanlarını destekleyici bir süreçtir (Hudson & Hudson 2001). Sanat eğitimi öğrencilerin sezgiselliğini, yaratıcılığını, bir olay ya da kavrama ilişkin betimleyicilik/tanımlayıcılık yönünü, iletişim kurmaya ilişkin algısal kararlılığını destekler (Arnstine 1990; Efland 1995; Eisner 1991; Welch & Greene 1995). Çocuklar sosyal yaşamlarına adım attıkları anda sanatları toplum ve kültür tarafından etkilenmeye başlar. Çocukların neye baktıkları, ne düşündükleri, öğrendikleri ve deneyimleri onların resimlerinde neyi sunduklarını şekillendirir. Bu aslında çocukların resimsel anlatımlarında kendilerine ait oluşturdukları bir alt kültürün de göstergesidir.

Vygotsky (1978)'in gelişim ve öğrenme arasındaki ilişkilendirmesinden hareketle, aslında çocukların gerek yazılı gerekse resimsel ifade biçimlerinin gelişimlerinin yalnızca doğal yollarla

olduğu söylenemez. Çocuklar bilgiyi yapılandırır, düşünür, yaşlıları ve çevresindekilerle etkileşim sonucu mantıksal olarak yorumlar. Dolayısıyla bu tür ifade etkinlikleri de aslında bir çeşit kültürel öğrenmedir. Çünkü çocuklar bireysel ifade, kültürel değerler ve görsel formların birleşimi ile düşüncelerini anlatırlar. Bu süreçte çocukların içinde bulunduğu çevre, geçmiş deneyimleri ve etkileşimleri önem kazanır. Aynı zamanda McFee (1991) sanat eğitiminin içeriğinin aslında kültürel değişimi ve toplumsal ihtiyaçları dikkate aldığını vurgulamaktadır. Sanatla uğraşmak, kültürel iletişimle uğraşmak anlamına da gelmektedir ve kültürel altyapılar sanatsal anlatımları şekillendirmektedir.

İlköğretim öğrencilerinin kültür algılarının yazılı anlatım ve resimler yoluyla ortaya konulması, algının duyu ve akıl yoluyla bir şeyin bilincine varma olduğu düşünüldüğünde, hem çocukların iç dünyalarını hem de kültür kavramını, kendi çevrelerini ve kültürlerini nasıl gördüklerini ve ne şekilde anlamlandırdıklarını ortaya konmasını sağlayacaktır. Çünkü öğrenciler kültür algılarını ifade ederken sadece kültüre ilişkin bilgilerini değil, aynı zamanda geçmiş yaşantıları, deneyimleri ve bu deneyimlere yükledikleri anlamları ortaya koyabileceklerdir. İlköğretim öğrencilerinin kültür algılarının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen bu çalışmayla, öğrencilerin içinde buldukları kültüre ilişkin farkındalıklarının ortaya konması ve daha sonrasında da bu farkındalığın artırılmasına yönelik farklı öğrenme yaşantılarının oluşturması yönünde de eğitimcilere ve araştırmacılara katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ve resimlerinde kültür algılarını ortaya koymaktır. Bu temel amaca dayalı olarak araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- İlköğretim öğrencilerinin kültür kavramına ilişkin algıları nedir?
- İlköğretim öğrencileri Türk kültürüne ilişkin algılarını yazılı anlatım ve resimlerle nasıl ifade etmektedir?

2. YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırma nitel araştırma yöntemi kullanılarak, sanat temelli desen aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Metinler arası bir desen olan sanat temelli desen bilimsel araştırmalarda sanat ve araştırmayı ilişkilendiren bir desendir (Denzin & Lincoln, 2005). Bu desende, öğrencilerin sanatsal anlatımları yoluyla çeşitli durumlara ilişkin algıları ve bakış açıları, kendi izlenimlerinden yola çıkarak ortaya konulmaya çalışılmaktadır (Eisner, 2002). Bu araştırmada, ilköğretim öğrencilerinin kültür algıları, yazılı anlatımları, resimleri ve resimlerine ilişkin görüşlerine dayalı olarak incelenmiştir.

Katılımcılar

Araştırma Eskişehir il merkezinde yer alan Çağdaş İlköğretim Okulunda 2007-2008 bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları Çağdaş İlköğretim Okulunda devam eden 20 beşinci sınıf öğrencisidir. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme (Yıldırım ve Şimşek, 2005) kullanıldığı çalışmanın ilköğretim 5. sınıf düzeyinde yapılmasının nedeni, 10-11 yaş civarında çocukların büyük çoğunluğunun kendi kültürlerine ait değerler sistemini öğrenmeleri ve algılarını yazılı anlatım ve resimleriyle rahatlıkla ifade edebilecekleri düşüncesidir.

Verilerin Toplanması

İlköğretim öğrencilerinin kültür algılarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın verileri, öğrencilerin yazılı anlatımları, resimleri ve resimlerine ilişkin görüşleri yoluyla Nisan 2007’de toplanmıştır. Veri toplama sürecinde ilk olarak öğrencilerden “kültür denince ne anlıyorsunuz, kültürünüzle ilgili duygu ve düşüncelerinizi anlatır mısınız?” konulu bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Bu çalışma tamamlandıktan sonra araştırmacılar uygulamanın yapıldığı okula farklı bir günde tekrar giderek, öğrencilerin bir ders saatinde kültürlerine ilişkin duygu ve düşüncelerini resimleri yoluyla ifade etmeleri istenmiştir. Üçüncü aşamada veli görüşme odası kullanılarak, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin yaptıkları resimler hakkında yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin toplanması sürecinde kompozisyonların yazılması ve resimlerin yapılması aşamalarında, her iki araştırmacı ve sınıf öğretmeni sınıfta bulunurken, görüşmelerin gerçekleştirildiği aşamada resim analizlerini gerçekleştirecek olan araştırmacı öğrencilerle birebir görüşmeler gerçekleştirmiş ve görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma verilerinin çözümlemesinde betimsel analizden yararlanılmış ve verilerin çözümü üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, araştırmanın kavramsal boyutu doğrultusunda bir çerçeve oluşturulmuş bu çerçeve doğrultusunda kültür konulu yazılı anlatımlardan elde edilen verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin yazılı anlatımlarını incelemek üzere bir form oluşturularak ve formlara betimsel indeks, araştırmacı yorumu bölümleri açılarak bu bölümler araştırmacılar tarafından kodlanmış, kodlamalar karşılaştırılmış, görüş birliği ve görüş ayrılığı olan maddeler belirlenmiş ve güvenilirlik çalışması yapılarak veriler analiz edilmiştir. İkinci aşamada öğrencilerin yaptıkları resimler ve bu resimlere ilişkin yapılan görüşmelerden elde edilen veriler çözümlenmiştir. Resimler ve resimlere ilişkin verilerin çözümlenmesi aşamasında, öncelikle öğrencilerin resimleri benzer temalar altında düzenlenmiş, resimlerine ilişkin yaptıkları açıklamalar da dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin resimlerine yönelik yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi aşamasında görüşme döküm formları oluşturulmuş, görüşme dökümleri ile kasetler her iki araştırmacı tarafından kontrol

edilmiş, görüşme yapılan her bir çocuk için görüşme kodlama anahtarı hazırlanmıştır. Bu uygulama sonrasında, görüşme kodlama anahtarları ve görüşme dökümleri araştırmacılar tarafından okunarak görüş birliği ve görüş ayrılığı olan konular tartışılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Üçüncü aşamada yazılı anlatımlar, resimler ve resimlere ilişkin görüşmelerden elde edilen veriler ilişkilendirilerek frekans dağılımlarını gösteren tablolar ve öğrencilerin görüşlerinden oluşan doğrudan alıntılar yoluyla desteklenerek sunulmuştur.

Araştırmada yazılı anlatımlar, resimler ve resimlere ilişkin görüşmelerden elde edilen verilerin analizi araştırmacılar tarafından ayrı ayrı gerçekleştirilmiş, daha sonra araştırmacıların analizleri bir araya gelerek karşılaştırılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994:64) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Hesaplamalar sonucunda araştırmanın güvenilirliği %86 çıkmıştır.

3. BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, “İlköğretim öğrencilerinin kültürü algılama biçimleri” ve “İlköğretim öğrencilerinin Türk kültürüne ilişkin görüşleri” olmak üzere iki temada toplanmıştır. Bulgular, frekans dağılımları biçiminde tablolaştırılmış ve araştırmaya katılanların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak özetlenmiştir.

İlköğretim Öğrencilerin Kültürü Algılama Biçimleri

Öğrencilerin kültürü algılama biçimleri teması ilköğretim öğrencilerinin kültür kavramına ilişkin algıları ve ilköğretim öğrencilerinin kültürü oluşturan öğelere ilişkin algıları olmak üzere iki alt temada toplanmıştır.

İlköğretim Öğrencilerinin Kültür Kavramına İlişkin Alguları

Yazılı anlatımlar doğrultusunda ortaya konulan ilköğretim öğrencilerin kültür kavramına ilişkin algıları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi öğrencilerin yazılı anlatımlarında ortaya koydukları kültür tanımları birbirinden farklılık göstermektedir. Öğrencilerin 5’i kültürü bir ulusun gelenek ve görenekleri, geçmişleri hakkında bilgiler olarak ifade ederken 3’ü öğrenci kültürü bir topluluğun manevi özellikleri yaşayış ve sanat varlıkları olarak belirtmiştir. 2 öğrenci kültürü, bir ülkenin sahip olduğu değerler bütünü, 1 öğrenci bir toplumdaki insanların yaptığı işler yani sanatlar, halk oyunları ya da gelenekler, töreler ahlak kuralları, 1 öğrenci ise bir ülkenin kendine ait değerlerinin nesilden nesile aktarılacak öğrenilmesi biçiminde ifade etmektedirler.

Tablo 1: Öğrencilerin Kültür Kavramına İlişkin Algıları

Kültür (N=20)	f
Bir ulusun gelenek ve görenekleri, geçmişleri hakkındaki bilgilerdir	5
Bir topluluğun manevi özellikleri yaşayış ve sanat varlıklarıdır	3
Bir ülkenin sahip olduğu değerler bütünüdür	2
Bir toplumdaki insanların yaptığı işler yani sanatlar, halk oyunları ya da gelenekler, töreler ahlak kurallarıdır	1
Bir ülkenin kendine ait değerlerinin nesilden nesile aktarılarak öğrenilmesidir	1
Her ülkenin bayrağı gibi kültürü de farklıdır ve belirleyicidir	1
Bir millete özgü bazı davranışları kesinleştiren ve bunu yüzyıllar boyunca aktarmaya çalışan bir öğedir	1
Yaşantımızı yansıtır, o yöreye neyin ait olduğunu, ne gibi şeylerin yapıldığını yansıtır ve orada yaşam şekillerinin nasıl olduğunu yansıtır	1
Bir milletin yüzyıllar boyu yaşadığı davranış biçimidir	1
Yüzyıllardır devam eden bir şeydir	1
Bir toplumun kendine has diğer toplumlardan farklı özellikleridir	1
Toplam	18

Kültürün ne olduğuna ilişkin görüş bildiren öğrencilerden Zeynep “*kültür bir toplumun, bir ulusun gelenek görenek ve geçmişleri hakkında bilgilerden oluşur. Kültür bir ülkeyi tanıtır ve onu benzersiz kılar*” derken, Onuralp ise “*Kültür denilince bir toplumdaki insanların yaptığı işler yani sanatlar, halk oyunları ya da gelenekler, töreler, ahlak kuralları aklıma geliyor.*” biçiminde kendini ifade etmektedir. Kültürü manevi özelliklerle eşleyen Atakan ise bu konudaki görüşünü “*kültür deyince aklıma bir topluluğun manevi özelliğini oluşturan gelenek, fikir, yaşayış ve sanat varlıklarının bütünü aklıma geliyor*” biçiminde ifade etmiştir. Kültürü bir değer olarak ifade eden Batuhan ise, “*kültür bir ülkenin sahip olduğu değerler bütünüdür. Kültür ülkelere özgüdür ve asla kaybolmaz kuşaktan kuşağa aktarılır. Bizim kültürümüzün kökenleri ise eski ırkların kültürel değerleriyle bezenmiştir... Osmanlı kültürünün modern ve güzelleşmiş halidir.*” demiştir. Bengisu ise kültürün nesilden nesile aktarıldığına vurgu yaparak öğrenildiğine dikkat çektiği görüşünü “*kültür bir ülkenin kendine ait değerlerinin nesilden nesile aktarılarak öğrenilmesidir*” biçiminde, Lamia ise “*kültür bir millete özgü bazı davranışları kesinleştiren ve bunu yüzyıllar boyunca aktarmaya çalışan bir öğedir.*” biçiminde ifade etmektedir.

İlköğretim öğrencilerinin kültür tanımları incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin farklı tanımlamalar ortaya koymakla birlikte, kültürün bir ulusa ya da bir millete ait olan değerlerle açıkladıkları, kültürün geçmişten günümüze gelen bir değer olduğunu ifade ettikleri söylenebilir.

İlköğretim Öğrencilerinin Kültürü Oluşturan Ögelere İlişkin Algıları

İlköğretim öğrencilerinin kültürü oluşturan öğelere ilişkin algıları alt temasına yönelik yazılı anlatımlar doğrultusunda elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakınının yazılı anlatımlarında kültürünün öğelerini; kutlamalar/evlenme törenleri, yemekler, danslar/oyunlar,

kıyafetler biçiminde açıklamışlardır. Ayrıca 10 öğrencinin yazılı anlatımında kültürel öğeler olarak ata sporlarına yer verdiği, 9 öğrencinin gelenekler/adetlerden söz ettiği, 8'inin asker uğurlamaya, 7'sinin bayramlara, 7'sinin de halk kahramanlarına değindiği görülmektedir.

Tablo 2: İlköğretim Öğrencilerin Kültürü Oluşturan Ögelere İlişkin Algıları

Kültür öğeleri (N=20)	f
Kutlamalar/evlenme törenleri	17
Yemekler	17
Danslar/oyunlar	17
Kıyafetler	16
Spor / ata sporları	10
Gelenekler/adetler	9
Asker uğurlama	8
Bayramlar	7
Gösteriler/halk kahramanları	7
Geleneksel el sanatları (halıcılık oymacılık)	2
Ninniler	2
Türkçe	1
Sosyal davranışlar (dayanışma)	1
Türk mimarisi	1
Büyüklerimizin eşyaları	1
Masallar	1
Şarkılar	1
Doğa sevgisi	1
Din	1
Atasözleri/deyimler	1
Bayrak	1
Toplam	

Mert kültürünün öğelerini açıklarken yazılı anlatımında “*kültür halk kahramanlarını, onların hikayelerini gölge oyunlarını, halk oyunlarını içerir. Ayrıca Türk kültüründeki cirit, yağlı güreş gibi geleneksel sporlar gibi kültürel öğeler de vardır. Düğünlerde halk oyunları oynanır. Düğünler de kültürel öğelerdir.*” derken, Utku ise bu konuda “*her kültürün kendine özel birçok yemeği var. Bunun yanında, dil, din, gelenekler, yöresel kıyafetler, geleneksel el sanatları...*” demektedir. Can ise “*her kültürde o kültüre ait yemekler, giysiler, oyunlar, şölenler, düğünler, ninniler, şarkılar, masallar var. Ama insanın aklına daha çok kendi kültüründeki şeyler geliyor. Mesela Türk kültüründe kına geceleri, asker uğurlama ve 4 gün 4 gece süren düğünlerimiz geliyor tabiki. Karagöz ve Hacivat da aklımızdan kaçmıyor*” demektedir. İrem ise, kültürel öğeleri açıklarken kendi kültürünün öğelerinden yola çıkarak “*Bizim ülkemizde, bayramlar, asker uğurlama, gelin alma, kız isteme, kına geceleri, halk oyunları, güreş, okçuluk, düğünler, çeyizler gelenek ve göreneklerimiz kültürümü yansıtır*” biçiminde görüşlerini ortaya koymuştur.

İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatımlarında ortaya koyduğu kültürel öğeler incelendiğinde, özellikle kutlamalar/evlenme törenleri, yemekler, danslar/oyunlar ve kıyafetlere, daha sonra da spor/ata sporları, gelenekler/adetler, asker uğurlama, bayramlar ve gösteriler/halk kahramanları gibi

konulara yer verdikleri görülmektedir. Aynı zamanda belirttikleri kültürel öğeleri özellikle yaşadıkları toplumla ve kültürle ilişkilendirerek ele aldıkları söylenebilir.

İlköğretim Öğrencilerinin Türk Kültürüne İlişkin Görüşleri

İlköğretim öğrencilerinin Türk yemek kültürüne, evlilik törenlerine, ata sporlarına, kültürel giysilere, bayramlara, asker uğurlama seremonisine, geleneksel halk oyunlarına, Türk halk kahramanlarına ve Türk kültürünün diğer öğelerine ilişkin yazılı anlatım ver resimlerinden elde edilen öğrenci görüşleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. İlköğretim Öğrencilerinin Yazılı Anlatım ve Resimlerinde Türk Kültürüne İlişkin Görüşleri

Türk Kültürüne İlişkin Öğrenci Görüşleri	f	f
Türk yemek kültürüne ilişkin öğrenci görüşleri	13	4
Geleneksel yemek çeşitleri	7	4
Yemeklerde yöresel farklılıklar	3	-
Türk yemeklerinin uluslararası niteliği	3	-
Evlilik törenlerine ilişkin öğrenci görüşleri	17	13
Evlilik seremonisinin özellikleri	6	7
Kına gecesi	6	1
Evlilik seremonisi gelenekleri	5	5
Ata sporlarına ilişkin öğrenci görüşleri	6	1
Ata sporlarının türleri	6	1
Geleneksel Türk Giysilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri	4	7
Giysilerin özellikleri	3	7
Giysilerin türleri	1	-
Bayramlara İlişkin Öğrenci Görüşleri	4	-
Dini bayramlar	3	-
Milli bayramlar (23 Nisan Çocuk bayramı)	1	-
Asker Uğurlama Geleneğine İlişkin Öğrenci Görüşleri	4	2
Asker uğurlama seremonisi	4	2
Geleneksel Halk Oyunlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri	10	3
Halk oyunları türleri	8	3
Halk oyunlarının nerede/ne zaman oynandığı	2	-
Türk Halk Kahramanlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri	6	3
Halk kahramanları	6	3
Türk Kültürünün Diğer Öğelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri	8	15
Dil (Türkçe)	2	-
Konutlar-alanlar (tandır)	1	-
Din	1	-
Geleneksel Türk el sanatları (Halıcılık-oymacılık)	1	2
Deyimler ve atasözleri	1	-
Doğa sevgisi	1	1
Masallar/şarkılar	1	-
Türkiye'nin kültürel simgesi (lale)	-	1
Geleneksel enstrümanlar	-	3
Süslemeler	-	8
Kültürün değerinin bilinmesinin gerekliliği	1	-
Kültürümüze sahip çıkmanın gerekliliği	1	-

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrenciler yazılı anlatım ve resimlerinde kendi kültürlerini ortaya koyarken farklı kültürel öğelere değinerek görüşlerini açıklamışlardır. Araştırmaya katılan öğrenciler, yazılı anlatımlarında özellikle evlilik töreni, kına gecesi ve bu kutlamalara ilişkin hazırlıklara, geleneksel Türk yemek kültürüne ve halk oyunlarına yer verirken resimlerde en çok evlilik törenine ve geleneklerine, geleneksel kıyafetlere ve süslemelere ağırlık vermişlerdir.

Yazılı anlatımında Türk kültürüne ilişkin evlilik kutlamalarını ele alan öğrencilerden Lamia *“Bu kültürlerimizden ben kına gecesini gördüm. Kına gecesinde bazı kadınlar ellerine mum alıp gelin olacak kişinin etrafında dönerek bir kişide ellerinde kına taşıyarak “yüksek, yüksek tepelere” adlı türküyü söyleyerek gelin olacak kişinin etrafında dönerek gelini ağlatmaya çalışır. Geline kına sürüleceği zaman gelin olacak kişi elini açmaz ve kaynanası eline altın koyar gelin olacak kişi elini açar. Düğünlerimizde ise gelin ata bindirilerek damatta önde atı çeker bütün köy halkı da gelini bindiği atı takip ederek yürür. Gelin attan indirilir, indikten sonra geline takı (altın, gümüş...) ya da para takılır. Gelinin yüzü beyaz duvakla örtülür, nikahtan sonra damat gelinin alnını öperek duvağı açar gelinin yüzü gözüktür.”* biçiminde geleneksel bir köy düğününü dile getirmiştir. Günümüzde gerçekleşen kutlamalara değinen öğrencilerden Mert *“Düğünler de kültürel öğelerdendir. Sünnet düğünleri de kültürel öğelerdendir. Sünnet düğünlerinde halk oyunları oynanır. Sünnet edilen kişiye altın takılır.”* derken, İrem *“düğünlerde ilk önce gelin ve damat gelir. Ardından nikah memuru gelip nikahı kıyar. Sonrada gelin ve damat dans eder... düğün böyle devam eder. Bazı düğünlerde yöresel yemeklerimiz misafirlere sunulur. Geç saatlerde misafirler dağılır”* demektedir.

Öğrencilerin yazılı anlatımları incelendiğinde evlilik törenleri, kına gecesi, gelin alma gibi evlilik törenlerine ilişkin geleneklerin özellikle kız öğrenciler tarafından ayrıntılı bir biçimde dile getirildiği, erkek öğrencilerden sadece birinin sünnet törenine yazılı anlatımında yer verdiği görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin Türk kültüründeki bu kutlamaları anlatırken ağırlıklı olarak daha geleneksel biçimde ele aldıkları da araştırma bulguları arasındadır.

Resimlerinde evlilik törenlerine, kına gecesi ve gelin alma adetlerine yer veren öğrencilerden Eda resmini anlatırken, gelin ve damadın isimlerini söyleyerek, *“...ikisinin düğününü anlattım ve kültür olduğunu anlattım. Üzerlerinde gelinlik ve damatlık var. Bu düğünde damat oynuyor gelin de ona eşlik ediyor. Burası dans pisti diye düşündüm. Balonlar falan atılıyor, gelin ve damada para atılıyor, adet olduğu için. Burada da gelinle damadın ismi yazılıyor.”* derken, kendisine bu konuyu ele almasının nedeni sorulduğunda *“daha sıcak geldi bana bu konu. Ben çok ata sporlarına gitmediğim için daha çok düğünlere gittiğim için bu konuyu anlatmayı uygun gördüm.”* diyerek yaşadığı kültürü resmetmeyi uygun gördüğünü ifade etmiştir.

Eda'nın resmi

Zeynep'in resmi

Resminde kına gecesini anlatan Zeynep ise resmini şöyle açıklamaktadır: “Köy düğünü yaptım, köy düğününde kına gecesi, kına gecesinde bu tef çalan bir kadın şalvarlı, bu gelin, bunlar çok kişi olduğu için bir sürü kişi yaptım, mesela anlatırsak bu kaynanası bu annesi oynayan kişiler, çocuklar...”

Lamia'nın resmi

Dilek'in resmi

Yazılı anlatımında olduğu gibi resminde de Türk kültürünü açıklamada düğünleri ve gelin alma geleneklerini ele alan Lamia, görüşmeler sırasında düğünleri merak ettiği ve köy düğünleri ile şehir düğünleri arasında çok fark olduğu için bu konuyu resmetmek istediğini ifade etmiştir. Lamia ile aynı temayı resminde ele alan Dilek ise resmine ilişkin yaptığı açıklamalarda “Eskiden kırk gece kırk gündüz düğün yapıyorlarmış oynuyorlarmış... Bu konu düğündü, ben eski düğünlerin resmini yaptım. Gelin atın üstüne binmiş damat onu evine götürüyor. Gelin gidiyor arkasından annesi ağlıyor, el sallıyor ona, oradaki insanlar düğüne gelmiş, halay çekiyorlar ve davulcu davul çalıyor, hep birlikte halk oyunu dansı yapıyorlar. Orayı süslemişler ama gelin de ağlıyor. Tabii burada ağlasın evinde ağlamasın diye” biçiminde görüşlerini ifade etmektedir.

Yazılı anlatımında Türk yemek kültürüne değinen öğrencilerden Deniz, “Türk kültürü hakkında yemek denince aklıma ilk olarak döner geliyor. Döneri pek çok yabancı yiyip, tadını çok sevmiştir. Belçika’da bile yabancılar tadına baksın diye açılan dönerci sokağı bile var. Türk yemeklerini bölge bölge olarak ayırırsak Ege’de zeytinyağlılar, Güneydoğu Anadolu’da kebablar, Akdeniz’de turunçgiller, Doğu Anadolu’da acılı yemekler, Karadeniz’de hamsi yöreseldir.” derken,

Birsu “Türk yemeklerine ilişkin yazılı anlatımında “Ben bir kere bir tanıdığımın düğününe gittim. Orada çeşit çeşit yemekler yedim. Orada yediğim en lezzetli ve en güzel yemek çiğbörekti. O anda çiğböreğin Türk kültürünün bir parçası olduğunu anladım. Eskişehir dünyaya çiğböreği tanıtan en önemli şehirdir.” demektedir. Damla ise yemeklerin her kültürün kendine ait önemli bir parçası olduğuna ilişkin görüşlerini “Kültürle ilgili bir anım var. Bu anı Paris’tedir. Paris’e gittiğimde orada Türkiye’deki kadar kebabçı vardı. Bu da gösteriyor ki kebab tüm dünyada tanınmış bir yemektir. Kebab, baklava, ayran Türkiye’ye özgüdür. Biz İtalyanlar kadar güzel pizza yapamayız. Onlarda bizim kadar güzel kebab yapamazlar, her ülkenin yemeği kendine özgüdür.” biçiminde ifade etmektedir.

Irmak’ın resmi

Damla Nisa’nın resmi

Kültürü yazılı anlatımında ülkemizin bütün değerlerini gösteren bir kavram olarak açıklayan Irmak resminde Türk kültürünün yemeklerini anlatmıştır. Irmak bu konuda “Resmimde ben Türk kültüründeki yemekleri anlattım. Şurada kadınlar, köylü kadınlar lahmacun yapıyorlar. Burada birçok Türk kültürünü yansıtan yemekler var” derken, yazılı anlatımında olduğu gibi resminde de Türk yemeklerini anlatan Damla ise “Resmimde bir kebabçı çizdim. Bu da Türk kültürünü, yemek kültürünü anlatıyor. Bu kısımda döner yapılıyor, yani mutfak, burada kasa var aynı zamanda bu kasada şeker de ikram ediliyor. Aynı zamanda yemek salonu da çizdim. Burada müşteriler baklava, döner yiyor ve yanında ayran içiyorlar. Aynı zamanda çizdiğim çiçeklerle de Türk insanının doğa sevgisini de anlatmaya çalıştım.” derken, kendisine ‘Turkish Kebab’ yazmasının ve bu konuyu ele almasının nedenleri sorulduğunda “Çünkü zaten Türkiye’de de daha çok İngilizce adlar kullanılıyor. Ben de onlardan bakarak böyle bir ad verdim.” diyerek popüler kültürün etkisini dile getirmiş ve ardından da “kültür denilince aklıma ilk yemekler geliyor. Çünkü zaten diğer kültürümüzü pek yansıtamadığımız için, zaten düğünler de artık eskisi gibi olmadı. Tek kalmış olan yemeklerimiz olduğu için en bilinen yemeklerimizi çizdim.” diyerek kültürel değerlerin yozlaştığını ya da yok olduğunu da kendince ifade etmiştir.

Türk kültürüne ilişkin yazılı anlatımında 6 öğrenci ata sporlarına değinirken resminde sadece 1 kız öğrenci ata sporlarından güreşe yer vermiştir. Bu konuda Zeynep yazılı anlatımında “kültürümüzün sporları da vardır. Bunlar; ortaoyunu yağlı güreş, cirit gibidir. Bunlar eskiden beri atalarımızdan

bugünlere kadar gelen kültür parçalarıdır.” derken, Atakan *“Türklere ait oyunlar, kırkpınar yağlı güreşleri, cirit, okçuluk vardır. Bu sporlar sadece Türk kültüründe yer almaktadır.”* biçiminde görüşlerini dile getirmiştir. Resminde yağlı güreşi anlatan Derin ise resmini açıklarken bu sporu sevdiği için bu konuyu ele aldığını ifade ederek *“üst taraf tribün, seyirciler var, seyirciler oturuyorlar, maçı izliyorlar, taraf tutuyorlar, alтта da güreşçiler güreşiyorlar”* demiştir.

Derin'in resmi

Melisa'nın resmi

Tablo 3'te görüldüğü gibi ilköğretim öğrencileri yazılı anlatımında dini ve milli bayramlardan, 23 Nisan Çocuk Bayramına yer verirken resimlerde bayramlar kültürel bir öge olarak ele alınmamıştır. Bu konuda yazılı anlatımında Hanife *“Bizim kültürümüz içinde bayramlarımızda yer alır bu bayramları genellikle Atatürk yapar ve bizim için ulusal egemenlik ve çocuk bayramını bize armağan etmiştir.”* derken, Atahan *“Kurban bayramında koyun yakalıyorlar. Koyunu kesecek kesici aletleri getiriyorlar. Koyunu kesiyorlar. Bazı organlarını ayıkliyorlar, pişiriyorlar ve yiyorlar”* biçiminde David ise *“Benim Alman kültürümde Noel ve Paskalya vardır. Bunlar Alman kültüründe çok önemli bayramlardır. Bu bayramlarda birbirimize hediyeler veririz. En büyük bayram Noeldir ve en sevdiğim bayramda Noeldir.”* biçiminde kendini ifade etmiştir.

İlköğretim öğrencileri yazılı anlatım ve resimlerinde yer verdikleri bir diğer konu da geleneksel kıyafetlerdir. Bengisu yazılı anlatımında *“kültürümüzü yansıtan öğelerimizden biri olan giysilerimiz de var. Geleneksel giysilerimiz işli ve motiflidir.”* derken, Dilek *“Her ülkenin bir dansı vardır. Örneğin Türklerin halk oyunları vardır, bu oyunları oynarken yöresel kıyafetler giyeriz. Örneğin; şalvar, fes, örtü, çizme bunlardandır.”* biçiminde görüşlerini dile getirmiştir. Öğrenciler resimlerinde de geleneksel kıyafetleri ele alırken halk oyunları oynayanların üzerinde olduğu gibi başka bir öge ile birlikte resmetmişlerdir.

Asker uğurlama seremonisini yazılı anlatımında anlatan öğrencilerden Lamia *“asker uğurlamada da asker havaya atılarak “en büyük asker bizim asker” şarkısını söyler ve herkes saygı duruşunda durur”* derken, Hanife *“Asker uğurlamada anne veya babaların oğullarını yolcu etmek için bütün ailedeki üyeler gelir ve asker olmalarını dört gözle bekler ve ölüm korkularından ağlar bayrak sallar pankartlar kaldırırılar.”* biçiminde görüşlerini ifade etmiştir.

Bu konuyu resminde ele alan öğrencilerden Melisa ise “Resmimde asker uğurlamayı anlattım. Burada asker otobüse biniyor. Onu uğurluyorlar. Türk bayrağı gösteriyorlar. Bunlar normal otobüs, askerleri götürüyor. Bunlar onların akrabaları, onu uğurluyorlar. Bayrak açıyorlar. En büyük asker bizim asker var yazıda. Askeri uğurlamak için yazmışlar.” diyerek diğer öğrencilerin yazılı anlatımlarında ifade ettikleri görüşlerine paralel görüşler dile getirmiştir.

Türk kültürüne ilişkin halk oyunlarına yazılı anlatımında yer veren öğrencilerden Utku “horon, zeybek, atabarı, karşılama Türk kültüründe yer alan geleneksel halk oyunlarıdır” derken, Zeynep ise “Her ülkenin bir dansı vardır. Örneğin Türklerin halk oyunları varır, bunlar; zeybek, bar, horon gibidir. Bu oyunlar düğün törenlerinde ya da çeşitli gösterilerde oynanır.” demektedir.

Pınar'ın resmi

Batuhan'ın resmi

Resmimde geleneksel kıyafetlerle, farklı motiflerle süslediği halıya yer veren ve halk oyunlarını çizen Pınar “Burada bir erkekle bir kız halk oyunları oynuyor. Ankara’ya yönelik çizdim. Kaşık oyununu anlattım. Yerde oraya bir süs çizdim, üzerindeki kıyafetler yöreye uygun, yani kafasına fes kıza şalvar yelek ve bele bağlanan şey koydum. Üst tarafta çizdiğim şey, kutlamalarda olduğu için bizim Türk bayrağı ve balonlar koydum.” derken, Batuhan “Bu siyah giysili çocukların oynadığı oyun horon. Karadeniz’in ünlü oyunu. Bu çocukların oynadığı da kırka zeybeği yani iç Anadolu’nun ünlü oyunu. Burada çocukları çimden bir oyun alanının üstünde resmettim ve üstünde de Türkiye’nin kültürel sembolü olan laleyi koydum ve çeşitli notalarla da resmi destekledim.” demektedir.

Yazılı anlatım ve resimlerde açıklanan bir diğer kültürel öge ise halk kahramanlarıdır. Bu konuda Bengisu yazılı anlatımında “kültür kahramanlarımız olarak da Nasrettin Hoca ve Hacivat ve Karagöz olarak örnek gösterebiliriz.” derken resimlerde üç erkek öğrenci tarafından Karagöz ve Hacivat’ın gölge oyununa yer verilmiştir.

Onuralp'in resmi

Resminde Karagöz Hacivat oyununu çizen Onuralp, resmindeki sopalarla bu oyunun gölge oyunu olduğu anlaşılmasının sağlandığını ifade etmiş ve *“bu oyunla hem kültürümüzdeki çinilerimizi, hem kültürümüzdeki konuşmalarımızı, yani yörelere ait konuşma şekilleri de vardır onları, hem de Türk kültüründeki önemli mimarilerin bir kısmını da anlatıyorum.”* diyerek bu konuyu neden ele aldığını da ifade etmiştir.

Türk Kültürünün diğer öğelerine ilişkin yazılı anlatımında, Zeynep *“en önemli kültür parçamızda dilimiz Türkçedir. Türkçe ulusumuzun kültürünü ayakta tutan ilk basamaktır. Ayrıca, atasözleri, deyimlerde kimin yazdığı bilinmeyen ancak zamanla dilimize yerleşmiş ve halkın benimsediği kültür parçalarıdır. Bunlar şimdi de kitapçık haline getirilmiştir.”* derken, Melisa *“iyi günlerdeki dayanışmayı düğünlerde doğumlarda görebiliriz. Düğünlerde eve gelen misafirleri ağırlamak için onlara ikram yapmak için akrabalar, komşular bir araya gelip düğün sahibine yardım ederler. Doğumlarda yeni anneye yardım etmek için yemekler götürülür, evde ona yardımcı olunur. Kötü günlerdeki dayanışmayı cenazelerde görebiliriz. Cenazelerde, cenaze evine yemek götürülür, vefat eden kişinin yakınlarına manevi destek olarak bir hafta boyunca her gün gidilir. İnsanlar hem sevinci, hem üzüntüsünü paylaşmak ister. Bu nedenle kültürümüzde de paylaşma ve dayanılma önemli yer tutar “ demektedir. Eda ise *“Dilim, dinim ve gelenek göreneklerim kültürümüzün parçasıdır. Büyüklerimizden dinlediğimiz, masallar uzun yıllar aynı geçmişi paylaşan insanların ürünüdür. Çevremizde eskiden kalmış konutlar ve kullandığımız eşyalar, ananemizin büyüklerinden öğrendiği yemekler kültürümüzün öğeleridir.”* biçiminde görüşlerini ifade etmiştir.*

Yazılı anlatımında Türk kültürünün korunmasına ilişkin görüş bildiren Batuhan yazılı anlatımında *“Kültürel güzelliklerimiz çok güzel ve çeşitlidir. Ancak bu güzelliklerimiz çalınıp, para karşılığı satılmakta ve değerleri bilinmemektedir. Bu yapan insanlar ülkelere saygısızdır, bu davranışları ülkemize zarar vermektedir. Bu yüzden paha biçilmez eserlerin ve kültürümüzün değerini bilmeliyiz.”* derken, Bengisu *“Yani kültürümüz çok önemlidir. Ona sahip çıkmalıyız. Kültürümüzün nesilden nesile geçtiğini unutmamalıyız.”* demektedir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin kültür tanımlamaları farklılık göstermektedir. Öğrencilerin bir kısmı kültürü bir ulusun gelenek ve görenekleri, geçmişleri hakkındaki bilgiler olarak açıklarken, bir kısmı bir topluluğun manevi özellikleri yaşayış ve sanat varlıkları ya da bir ülkenin sahip olduğu değerler biçiminde açıklamaktadır. Kimi öğrenciler ise, nesilden nesile aktararak öğrenilen değerler, ülkeleri, milletleri diğer uluslardan ayıran özellikler olarak ifade etmektedir. Ancak yapılan tüm farklı tanımlamalara karşın öğrencilerin kültür algılarında ortak olarak vurguladıkları özellikler; kültürün bir ulusa ya da ülkeye ait değerler olduğu, nesilden nesile aktarıldığı (sürdürülebilirlik) yaşantıya yansıdığı, davranış biçimine dönüştüğü ve önemli bir geçmişinin olduğu yönündedir. Bir başka ifade ile öğrencilerin kültür algılarında kültürel özelliklerin o topluma ait bir kimlik kazandırdığı yönündedir. Glazer & Moynihan'a göre (1975) Kültürün davranış üzerinde etkisine dayalı olarak aynı etnik kültüre (ya da ulusa) ait olan bireyler kendi sosyal gerçeklikleri ya da kültürel değerleriyle ilgili benzer görüşlere sahip olabilirler. Kluckhohn'e göre ise (1951). Her kültür, bireylerin olaylara bakış açısını, görüşlerini ve davranışlarını farklı biçimde değerlendirmelerine neden olur. Kültürel değerler, bireylerin seçmek, değerlendirmek, yargılamak ve yorumlamak gibi belirli kültürlere ait ölçütler oluşturmalarını sağlar. Bu doğrultuda araştırmanın öğrencilerin kültür kavramına ilişkin algılarındaki temel vurguların benzer olduğu yönündeki bulgu, Glazer & Moynihan (1975) Kluckhohn'un (1951) kültüre ait oluşan algının aynı toplumda yaşayan bireylerde benzer olduğu yönündeki görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Araştırmanın öğrencilerin kültür algılarına ilişkin bir diğer bulgusu ise kültürü oluşturan kimi unsurların olduğu yönündedir. Bu unsurlar genel olarak her kültürde aynı tema altında belirtilen, ancak nitelikleri bakımından kültürden kültüre değiştiği ifade edilen; evlenme törenleri/düğünler ve diğer kutlamalar, bu kutlamalardaki gelenekler, yemekler, kıyafetler, çeşitli geleneksel oyunlar ve sporlar, halk kahramanları, davranış biçimleri, edebiyat ürünleri, mimari, el sanatları gibi öğelerdir. Council of Europe (1996) ve Brooks'a göre (1986) kültürel içerikler günlük yaşam (yiyecek, içecek, yemek zamanları, masa adabı, resmi tatiller, çalışma saatleri, boş zaman faaliyetleri, hobiler, sporlar vb.), yaşam koşulları (yaşam standartları, ev şartları, refah durumları), kişiler arası ilişkiler (sınıfsal yapı ve ilişkiler, aile yapıları ve ilişkileri, jenerasyonlar arası ilişkiler, politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler), değerler-inançlar-davranışlar, vücut dili, sosyal gelenekler (yemekler, içecekler, elbiseler, yasaklar, hediyeler vb.), gelenekselleşmiş davranışlar (dini etkinlikler, doğum, evlilik, gösteriler, seremoniler, kutlamalar, festivaller, danslar vb.) şeklinde sıralanmaktadır. Araştırmada öğrencilerin kültür algılarına ve kültürel öğelere ilişkin ortaya koydukları tanımlamalar kendi içinde farklılık göstermekle birlikte Council of Europe (2000) ve Brooks (1986) tarafından belirlenen kültür içerikleri ile paralellik göstermektedir. Aynı zamanda araştırmanın bu bulgusu Belet ve Erişti (2009) tarafından Norveçte yaşayan çok kültürlü ilköğretim öğrencilerinin kültür algılarını belirlemeye yönelik gerçekleştirdikleri araştırmanın "*kültür öğelerinin; kutlamalar, kıyafetler, gelenekler, spor gibi öğeler*" olduğu yönündeki bulgularıyla da örtüşür niteliktedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim öğrencileri kendi kültürlerine ilişkin yazılı anlatımlarında ve resimlerinde en çok düğünler ve bu süreçte yaşanan geleneksel uygulamalara yer vermişlerdir. Evlenme törenlerine ilişkin olarak öncesinde ve sırasında gerçekleştirilen gelenekleri hem yazılı anlatımlarında hem de resimlerinde ifade ederken bu konudaki deneyimlerini de dile getirmenin yanı sıra, çevrelerinden duydukları, izledikleri ya da okuduklarının da etkilerini ürünlerine yansıtmışlardır. Bu konuda dikkat çekici bir diğer nokta ise yazılı anlatım ve resimlerde evlenme törenleri ve geleneklerine ilişkin kız öğrencilerin daha fazla görüş bildirdiğidir. Araştırmanın bu bulgusu “*Kız ve erkek öğrenciler resim çizerken nesnelere algılama biçimleri, duyguları ve bu doğrultuda ele aldıkları konular farklılık gösterebilir. Bunun nedeni cinsiyet farklılıklarıdır*” biçimindeki Matlin’in (2004) ve Koppitz (1968) ve Silver (1993) tarafından ortaya konulan bulgular araştırmada kız öğrencilerin resimlerdeki kıyafet, takı, süslemeler, geleneksel davranışlar ve aile ilişkileri gibi konularda daha detaylı ve daha belirgin çizimler gerçekleştirdiklerine ilişkin bulguları ile benzerlik göstermektedir.

İlköğretim öğrencilerinin yarısından fazlasının yazılı anlatımlarında, resimlerde ise dört öğrencinin kendi kültürlerine ilişkin açıkladıkları bir diğer öge ise yemeklerdir. Bu konuda öğrencilerden birini yaşayan tek kültürel öge olarak nitelendirdiği yemek, bir öğrencinin ise yemeğin adını İngilizce olarak vermesi ve genel olarak böyle kullanıldığını ifade etmesi dikkat çekici bulgulardır.

İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ve resimlerinde kendi kültürlerine ilişkin değindikleri diğer unsurlar, ata barı, horon, halay gibi geleneksel halk oyunlarımız, cirit, güreş ve okçuluk gibi spor dallarıdır. Öğrenciler yazılı anlatımlarında oyunları ve sporları daha çok isim olarak ifade ederken, resimlerinde özellikle halk oyunlarını yöresel özellikleri, giyilen geleneksel giysileri ve çeşitli süslemelerle birlikte açıklayarak somutlaştırmışlardır. Öğrencilerin Türk kültürüne ilişkin olarak belirtilen bu ögeler genelde yaşanan birer kültür ögesi olmaktan çok korunmaya çalışılan ya da hatırlanan kültürel ögeler olarak görülmektedir. Araştırmanın özellikle geleneksel kıyafetleri de içeren bu bulgusu Klepsch ve Logie’nin (1982) İlköğretim düzeyinde kültürel değerlerin incelendiği çalışmalarının bulgularıyla paralellik göstermektedir. Klepsch ve Logie (1982) 122 öğrencinin çizimlerini ve çizimlerdeki kültürel değerleri inceledikleri araştırmalarında öğrencilerin %14’ünün resimlerdeki figürleri geleneksel kıyafetleri içinde çizerken %41’inin modern giysiler ile çizdiklerini belirlemişlerdir. Aynı zamanda Belet ve Erişti’nin (2009) Norveçte çok kültürlü ilköğretim öğrencileriyle gerçekleştirdikleri araştırmanın bulguları da bu bulguyla paralellik göstermektedir. Bu araştırma bulgularının geleneksel kıyafetlerin yaşamın ve kültürün sürdürülebilir bir parçası olarak değil de sembolü olarak resmedilmesini desteklediği söylenebilir. Çünkü Belet ve Erişti’nin (2009) çalışmasında öğrencilerin yalnızca kültürel sembol ve geçmişten gelen değerleri içeren resimlerinde kültür ögesi olarak geleneksel kıyafetler yer alırken günlük yaşam ve sürdürülebilir kültür konulu resimlerinde geleneksel kıyafetler görülmemektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, araştırmanın katılımcıları olan ilköğretim öğrencilerinin kültür algılarının ‘günlük yaşam’ın uzağında kaldığı ve kültür tanımlamalarının geçmişe dayalı çeşitli

gelenek ve görenekler ile açıklandığı belirgin bir biçimde göze çarpan bir durumdur. Bu durum alanyazında Gunnestad (2006) tarafından vurgulanan ‘kalıcı olan ve korunan kültür’ ile oldukça ilgili görünmekte ve açıklanabilmektedir. Öğrenciler tarafından geçmişten gelen kültürel değerlerin günümüze aktarılması ve korunması bağlamında vurgulanması önemli bir değerdir. Ancak bir yönüyle kültür kavramının ‘günlük yaşam’ın uzağında kalması kültür algısı açısından düşündürücü bir durum olarak da değerlendirilebilir.

Öğrencilerin görüşmeler sırasında kültürü geçmişe dayalı olarak tanımlama eğiliminde olmalarının bir diğer nedeni, geçmişten gelen ve kendi yaşamlarının parçası olan bayramlaşma, el öpme gibi yaşayan kültürün parçası olan gelenekleri aynı zamanda günlük yaşamdan birer öge olarak da değerlendirmeleriyle ilişkili olabilir. Bunun yanı sıra özellikle öğretim süreçlerinde kültür kavramının ele alınış biçimi de öğrenci davranış ve algısına etki eden değişkenlerden biri olarak düşünülebilir. Araştırmanın katılımcıları olan öğrencilerin tanımlamalarının ve ögelere ilişkin betimlemelerinin tümünde, kültür algılarının ağırlıklı olarak geçmişle ilişkili olmasının nedeni öğrencilerin öğretim etkinliklerinde ‘kültür kavram’ının geçmişte var olan sporlar, gelenekler, kıyafetler ya da kahramanlar ile doğrudan ilişkilendirilmesi olabilir. Dolayısı ile geçmiş kültürel değerler, öğretimi biçiminde kültür olarak kılavuzlanırken yaşayan kültürel ögeler üzerinde durulmaması öğrencilerin ‘günlük yaşamı’ genel olarak birer kültürel öge olarak algılamamalarının nedeni olarak da gösterilebilir. Bu nedenle kültür kavramına ilişkin ‘günlük yaşam’la ilintili bir algının oluşmasında öğretim ortamlarına da büyük pay düşmektedir. Öğrencilerin geçmiş kültürel değerlerini bilmeleri, günümüze aktarım yorumlayabilmeleri ve değer vermeleri oldukça önemlidir ancak günlük yaşam içerisinde yaşayan kültüre ilişkin bir algı oluşturabilmeleri için öğretim ortamlarında bu bağlamda kültür algısı oluşturmaya ilişkin etkinliklere yer verilmelidir. Öğrencilerde kültür algısının oluşmasında, öğretim süreçlerinin yanında ailelerin yaklaşımı da son derece önemlidir.

Araştırmada son olarak da öğrenciler, kültürel değerlerin oldukça önemli olduğunu korunup yaşatılması gerektiği yönünde görüşler ortaya koymuşlardır.

Sonuç olarak, küreselleşen dünyaya uyum sağlayabilen aynı zamanda kendi ulusal değerlerine ve kültürüne sahip bireylerin yetiştirilmesinde ilköğretim önemli bir basamaktır. Bu basamakta yer alan öğrencilerin kendi kültürüyle ilgili bilinçlilik düzeylerinin artırılması ve bu bilincin geliştirilmesi toplumsal kimliğinin şekillenmesi bakımından önemli görülmektedir. Araştırmanın katılımcıları olan ilköğretim öğrencilerinin kültür algılarının şekillenmesinde genel olarak yaşadıkları ve kısmen de kendilerine aktarılan kültürün etkisi olduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda, ilköğretim öğrencilerinin kültür algılarına yönelik etkinliklerin gerek aldıkları derslerle bütünleştirilmesi gerekse kültür konulu farklı eğitim ortamları ile desteklenmesi ve kültürün Türkçe gibi derslerle yaşamın ayrılmaz parçası olarak öğrencilere aktarılmasına yönelik öğretim etkinliklerinin düzenlenmesi önerilebilir. Aynı zamanda, ilköğretim öğrencilerinin kültür algılarının nitel araştırma yöntemi kullanılarak belirlendiği araştırma, nicel veri toplama araçları kullanılarak ve farklı değişkenlerle ilişkilendirilerek gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Arnstine, D. (1990). Art, aesthetics, and the pitfalls of discipline-based art education. *Educational Theory*, 40 (4), 415-422.
- Belet, S.D.&Eristi,S.D. (2009) Multicultural primary school students' ways of revealing their perception of culture in written representations and pictures (The Example of Multicultural Fjell Primary School in Norway), *Australian Art Education*, (32)2, 27 – 55.
- Brooks, N. (1986). Culture in the classroom. In J.M. Valdes (Eds) *Culture bound* (123-129). Cambridge University Press.
- Brown, H.D. (1994). *Principles of language learning and teaching*. The USA: Prentice Hall Regents.
- Council of Europe (1996). In from the margins: a contribution to the debate on culture and development in Europe. Strasbourg: Council of Europe.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y.S. (2005). *The sage handbook of qualitative research*. (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Eisner, E. W. (2002). From episteme to phronesis to artistry in the study and improvement of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 18 (4), 375-385.
- Eisner, E. W. (1991). What the arts taught me about education. In *Reflections from the heart of educational inquiry: Understanding curriculum and teaching through the arts*, eds. Willis, G. and Schubert, W. H., 34-48. Albany, NY: SUNY.
- Efland, A. D. (1995). Change in the conceptions of art teaching. In *Context, content, and community in art education beyond postmodernism*, Neperud, R. (ed.) NY: Teachers College Press.
- Glazer, N. & Moynihan, D. P., (1975). *Ethnicity theory and experience*, Cambridge, Mass: Harvard University Press, 5.
- Gunnestad, A.(2006a). Resilience in a cross-cultural perspective: How resilience is generated in different cultures. *Journal of Intercultural Communication*, 11.
- Gunnestad, A.(2006b). The role of the culture in early childhood education. 20 Mart 2009 tarihinde <http://www.dmmh.no/index.php?ID=468&view=text> sitesinden alınmıştır.
- Helms, J.E., & Carter, R.T. (1990). Development of the White Racial Identity Inventory. In J.E.Helms (Ed.), *Black and white racial identity: Theory, research, and practice* (67-80). Westport, CT: Greenwood Press.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hofstede, G., (1991). *Cultures and organizations: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival*. Cambridge, England: McGraw-Hill.
- Hudson, P. & Hudson, S. 2001. Linking visual arts with science and technology in the primary classroom. *Investigating: Australian Primary and Junior Science Journal*, 17 (4), 26-29.
- Klepsch, M. & Logie, L. (1982). *Children draw and tell*. New York: Brunner Mazel.

- Kluckhohn, C. K. (1951). *Values and value orientations in the theory of action*. In T. Parsons and E. A. Shils (Eds.), *Toward a General Theory of Action*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Koppitz, E. M. (1968). *Psychological evaluation of children's human drawings*. New York: Crune and Stratton.
- McFee J (1991). Change and the cultural dimensions of art education. Unpublished paper. Oregon: University of Oregon.
- Matlin, M. W. (2004). *The psychology of women* (5th ed.). Belmont, CA: Thomson/Wadsworth Publishers.
- Miles M. & Huberman, M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. California: Sage Publications.
- Silver, R. (1993). Age and gender differences expressed through drawings: a study of attitudes toward self and others. *Journal of the American Art Therapy Association*, 10 (3), 159-168.
- Ong, W. J. (1982). *Orality and literacy: The technologizing of the word*. London: Methuen.
- Rogoff, B. (2003). *The cultural nature of human development*. Oxford: Oxford University Press.
- Swiniarski L. & Breitborde M. (2003). *Educating the global village: Including the child in the word*, (2nd Ed.) Merrill Prentice Hall, Upper Saddle River, NJ.
- Vygotsky, L. S. (1978). The collected works of L. S. Vygotsky, Vol. 4: *The history of the development of higher mental functions* (R. W. Rieber, Ed.; M. J. Hall, trans.). New York: Plenum.
- Welch, N. & Greene, A. (1995). *Schools, communities and the arts: A research compendium*. Tempe, AZ: Morrison Institute for Public Policy, Arizona State University.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Znaniecki, F. (1963). *The method of sociology*. New York: Octagon Books.